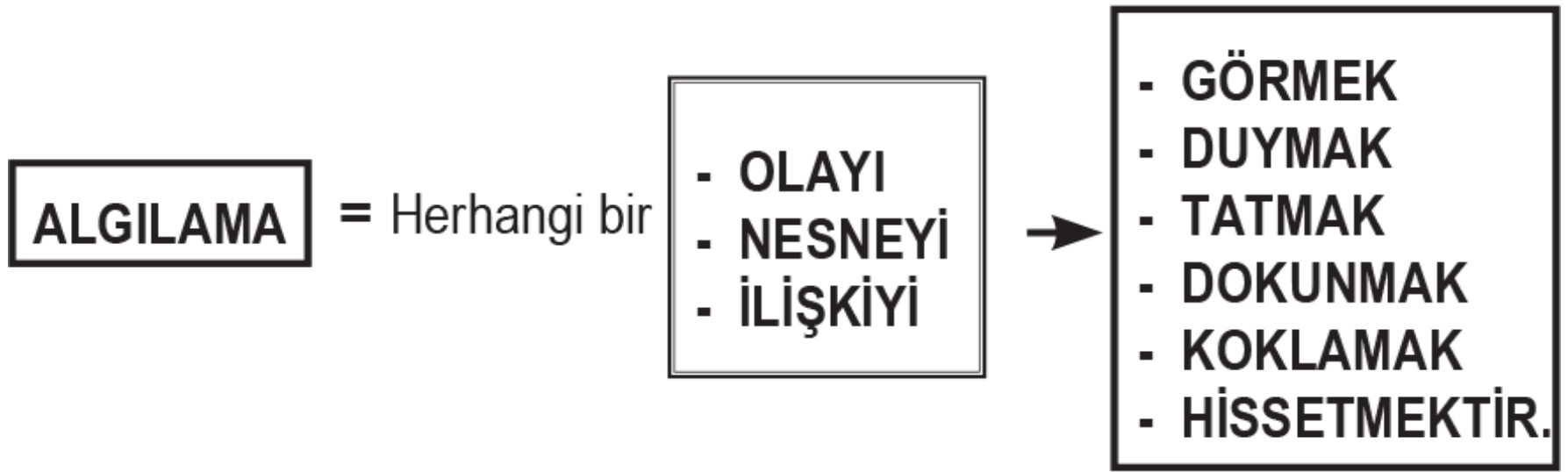

ALGILAMA

1. ALGILAMA KAVRAMI VE TANIMI

Algılama bir çeşit duyumsal bir bilgilenmedir. Böyle bir süreçte, dış dünya dan, duyma, tatma, görme, koklama ve dokunma duyuları yardımı ile bilgiler toplarız.

Şekil 17: Algılama Süreci

- **Algılama**, Dış çevremizde bulunan bütün objeleri, farklı biçimde ve durumda beş duyumuzda oluşturdukları izlenimler ve sinir sistemimizdeki örgütlenmelerle bize tanıtan ve bizi bu konuda bilinçlendiren ruhsal fonksiyondur.

2. ALGILAMA EŐIKLERİ

A. Özel Alıcılar

Göz ve kulak gibi alıcı organların yapısal olarak farklı olması

2. ALGILAMA EŐIKLERİ

B. Mutlak EŐik

Bir alıcı organı uyan, en küçük uyarıcı Őiddetine mutlak eŐik denir.

2. ALGILAMA EŐIKLERİ

B. Mutlak EŐik

GÖRME	Karanlık bir gecede 50 km'den bir mum ışığı.
İŞİTME	Sessiz bir ortamda 5 metreden bir kol saatinin işleyiŐi.
TAT ALMA	Sekiz litrelik bir suda bir çay kaŐığı Őeker.
K O K U ALMA	Altı odalı büyük bir evde bir damla esans.
DOKUNMA	Bir santimetre yükseklikten yüzüne düşen bir sineğin kanadı.

Şekil 18: Duyu Organlarının Yaklaşık Mutlak EŐik Değerleri
(D.Cüceloğlu).

2. ALGILAMA EŐIKLERİ

C. Fark EŐiĐi

Uyarıcıda fark edilebilen en küçük Şiddet deĐiŐimine fark eŐiĐi denir.

2. ALGILAMA EŐIKLERİ

C. Fark EŐiĐi

Alman Fizyolog E. H. **Weber** fark eŐiĐi konusunda yaptığı çalıŐmalar sonunda “Weber Oranı” olarak bilinen formülü geliŐtirmiŐtir.

$$\text{Weber Oranı } (k) = \Delta I / I$$

Görme	1/60
Kinestezi	1/50
Acı (Isı ile ortaya çıkan)	1/30
İşitme (Orta frekanslar)	1/10
Basınç (deri)	1/7
Koku	1/4
Tat / (tuz)	1/3

Şekil 19: Farklı Duyu Organları için Weber Katsayıları

3. ALGISAL DEĐIŐMEZLER

İnsanın algılama sisteminde, nesnelere algılamaya yönelik kuvvetli bir eğilim mevcuttur. Ama aynı zamanda büyük bir istikrarlılık da vardır.

Başlıca algısal deđiŐmeler Şunlardır:

3. ALGISAL DEĐIŐMEZLER

A. Renk Ve Parlaklık Değişmezliği

Nesnenin üzerine dűŐen ıŐıđın Őiddeti ne olursa olsun rengi ve parlaklığı deđiŐmez.

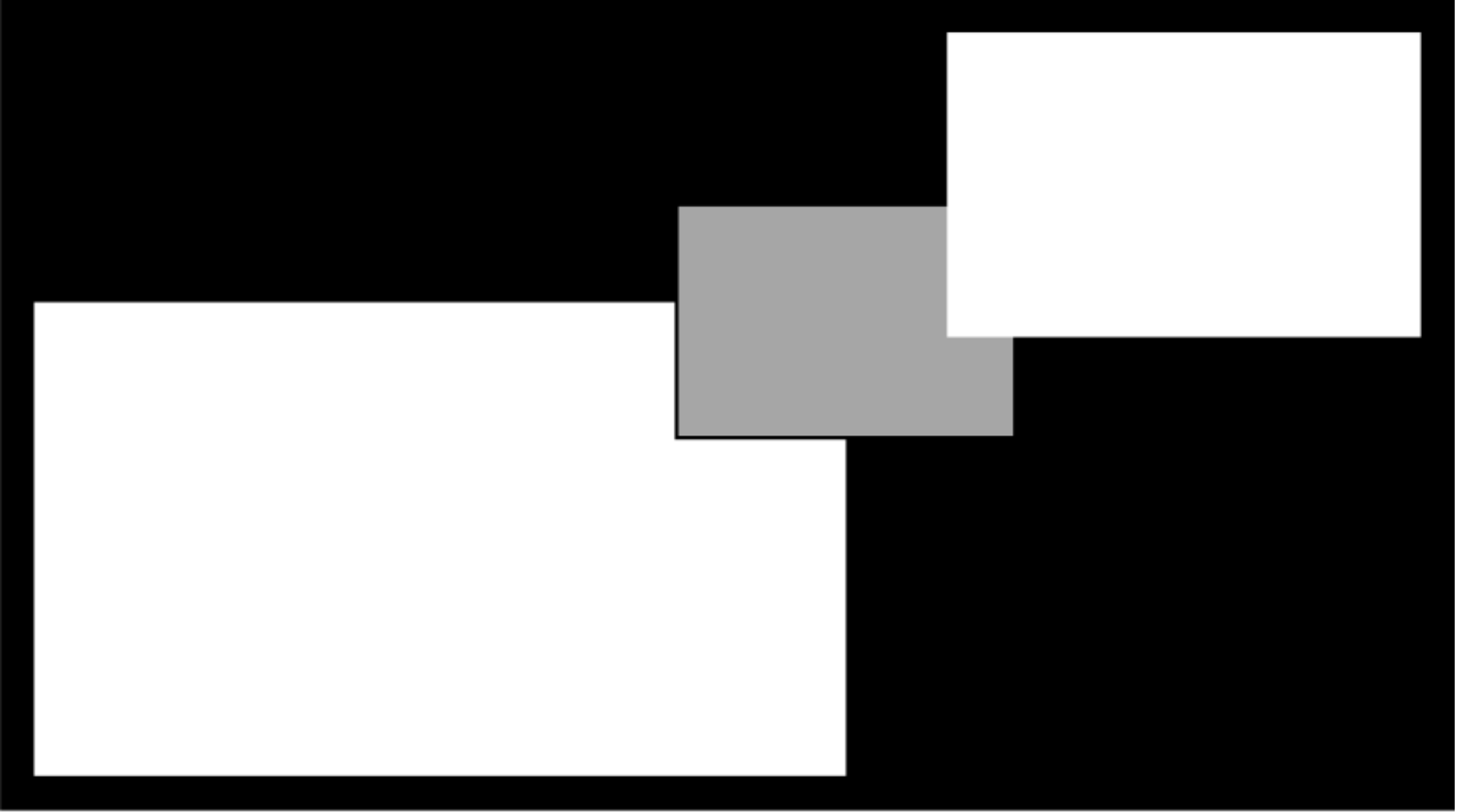
3. ALGISAL DEĞİŞMEZLER

B. Büyüklük Değişmezliği

Büyüklük değişmezliğinde, iki faktörün etkisi vardır.

Birincisi, *şekil aşinalığı veya kişinin nesnenin özelliği hakkında daha önce öğrendikleri*

İkinci faktör, *uzaklıktır.*

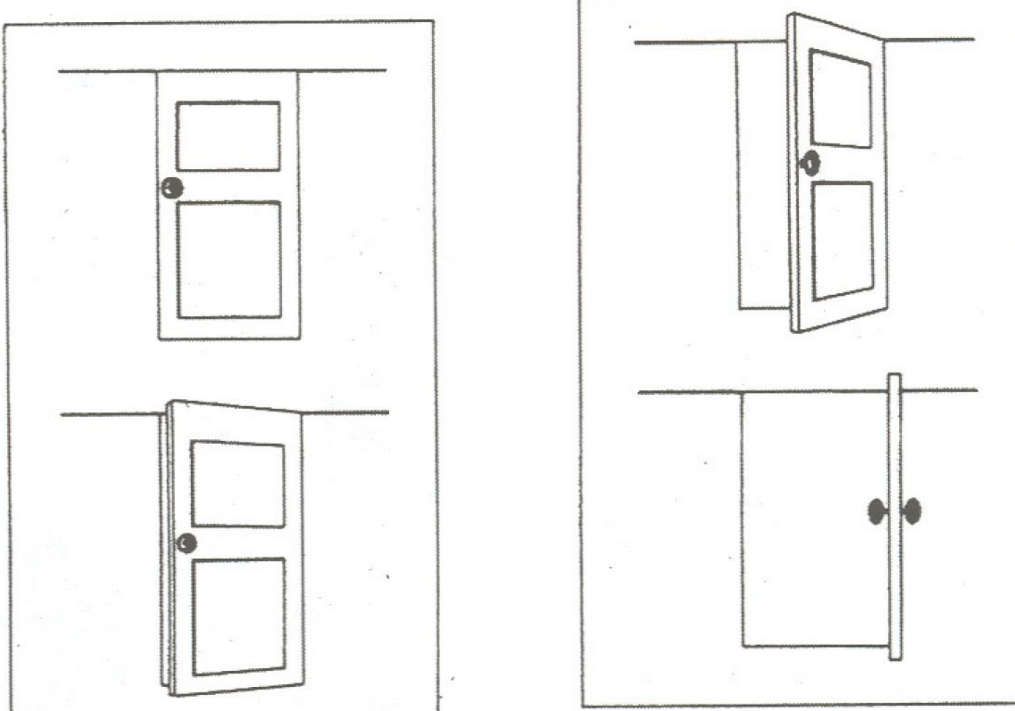

Şekil 20: Büyüklük değişmezliği

3. ALGISAL DEĞİŞMEZLER

C. Biçim Değişmezliği

Şekil 21: Biçim değişmezliği

3. ALGISAL DEĞİŞMEZLER

D. Yer DeđiŐmezi

Eğer hatırladığımız her nesnenin yerini devamlı olarak farklı algıarsak algılama sistemimizde çok büyük karıŐıklıklar oluŐur.

4. ALGILAMA SÜREÇLERİ

A. Derinlik Algısı

İnsan retinası iki boyutlu olmasına rağmen görsel algılama üç boyutludur. Başka bir deyişle, gözün ağtabakası aşağı-yukarı, sola-sağa olmak üzere yalnızca iki boyutlu görme yeteneğine sahiptir.

Derinlik boyutunu algılayabilmemiz ışığın geliş açısına bağlı olarak ortaya çıkan gölgeler, nesnelerin görünüş netliklerindeki farklılıklar, nesnelerin iki gözün ağ tabakalarına düşen imgelerinin farklı olması ve benzeri ipuçlarının beynimiz tarafından değerlendirilmesi sayesinde mümkün olmaktadır.

Monoküler ipuçları

Derinlik boyutunu algılayabilmemize olanak tanıyan bazı ipuçlarının ortaya çıkabilmesi için tek bir göz yeterlidir. Bu tür ipuçlarına monoküler ipuçları adı verilir.

4. ALGILAMA SÜREÇLERİ

A. Derinlik Algısı

Tek Gözle İlgili Görüş İpuçları

- ❖ Araya Girme
- ❖ Göreceli Yükseklik
- ❖ Gölgeler
- ❖ Açıklık
- ❖ Örüntü Gradyanı
- ❖ Doğrusal Perspektif

Gölgeler

Işığın geliş açısına bağlı olarak nesnelerin bazı kısımlarının daha net, bazı kısımlarının ise gölgeli olarak görülmesi, derinlik algısına yol açan monoküler bir ipucu oluşturmaktadır.

Araya girme

Bir nesnenin bir başka nesnenin görünmesini kısmen engellenmesi durumunda görünüşü engellenen nesne daha uzaktaymış gibi görünür.

Örneğin; aşağıdaki şekilde beyaz dikdörtgen şekil gri dikdörtgen tarafından kısmen kapatıldığı için daha uzakta duruyormuş izlenimi vermektedir.

Açıklık

Tüm ayrıntılarıyla görebildiğimiz bir nesneyi yakında, sadece kenar çizgileri ile görebildiğimiz bir nesneyi ise daha uzaktaymış gibi algılarız.

Görelî yükseklik

Yüksek olan nesnelerin kendilerinden daha alçak olan nesnelere daha uzaktaymış gibi görünmeleri, derinlik algısına katkıda bulunan bir başka ipucudur.

Doğrusal perspektif

Büyükliklerini bildiğimiz nesnelere uzaktayken birbirlerine olduklarından daha yakın görünürler. Örneğin; karayolunda ileri doğru bakıldığında yol kenarları ilerde birbirine yaklaşıyormuş gibi görünür.

Binoküler ipuçları

Derinlik boyutunu algılayabilmemize olanak tanıyan bazı ipuçlarının ortaya çıkabilmesi için iki gözün birlikte hareket etmesi gerekmektedir.

4. ALGILAMA SÜREÇLERİ

A. Derinlik Algısı

İki Gözle İlgili Görüş İpuçları

Derinlik boyutunu algılamamıza yardımcı olan bazı ipuçlarının ortaya çıkabilmesi için iki gözün birlikte kullanılması gerekmektedir.

Ağtabakasal farklılık

İki gözümüz arasında belirli bir mesafe olması nedeniyle bir nesnenin gözlerimizin ağtabakalarına düşen imgeleri farklı olur. Yani gözlerimizden herbiri bu nesnenin farklı bir yönünü görür. Gözlerimizin ağtabakalarına düşen imgeler arasındaki bu farklılık, derinlik algısı için önemli bir ipucu oluşturur.

Konverjans

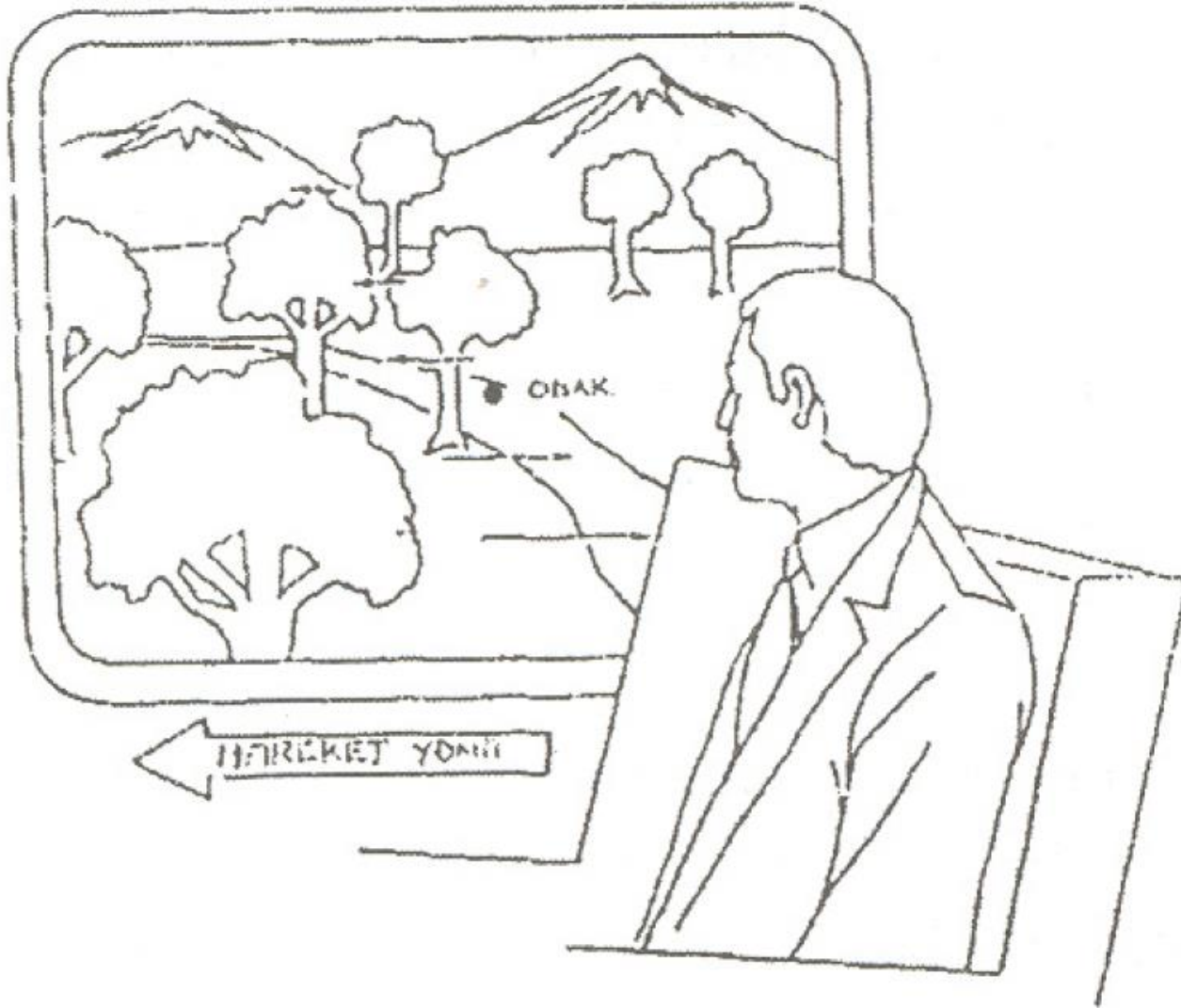
Bakmakta olduğumuz bir nesne bize doğru yaklařtıķa, daha net bir görüntü sağlamak üzere göz bebeklerimiz de birbirine yaklaşmaktadır.

4. ALGILAMA SÜREÇLERİ

B. Hareket Algısı

Hareket algılamasını şu şekilde açıklayabiliriz.

Birbiri ardına uyarılan nöronlar, bu hareketi beyine aktarır ve sonuçta biz hareketi algılarız.

Şekil 22: Hareket paralaksı

4. ALGILAMA SÜREÇLERİ

C. Şekil Bütünlüğünü Algılama

5. ALGININ ÖZELLİKLERİ

A. Değişmezlik

Algılamanın değişmezlik özelliği insanlar açısından birçok karışıklığı ortadan kaldırmaktadır.

Algının bir başka özelliği de değişmez olmasıdır. Duvarda asılı duran daire şeklindeki saati, bakış açımıza göre bazen daire bazense elips olarak algılamayız. Aslında, nesnelere gelen uyarıcıların duyu organlarımız üzerindeki etkisi bulunduğumuz yere bağlı olarak değişmektedir. Buna rağmen, nerden bakarsak bakalım, duvar saatini daire şeklinde algılarız. Bu beynimize ulaştırılan uyarıcıların şekillerinin değiştirilerek yeni baştan yorumlanmasından kaynaklanmaktadır.

Algının değişmezlik özelliği kendisini değişik biçimlerde gösterir.

Renk ve parlaklık değişmezliği

Aşına olduğumuz nesnelere, ışık ve gölge durumuna bağlı olmaksızın hep aynı renk ve parlaklıkta görürüz. Örneğin; kar, beyaz olduğunu bildiğimizi bir nesne olduğu için onu hep aynı renk ve parlaklıkta görürüz.

Büyüklik değişmezliği

Aşına olduğumuz nesnelere büyükliklerini hep aynı olarak algılamamıza büyüklik değişmezliği denir.

Örneğin; bir uçağın büyüklüğü hakkında bir fikrimiz varsa bizden ne kadar uzakta olursa olsun uçağı hep aynı büyüklükte algılarız.

5. ALGININ ÖZELLİKLERİ

B. Seçicilik

Duyu organlarımıza ulaşan uyarıcılar arasından hangilerini seçip algılayacağımızı belirleyen en önemli süreç **DİKKAT**'tir.

B. Seçicilik

Algının özelliklerinden biri seçici olmasıdır. Belirli bir anda duyu organlarımız çok sayıda uyarıcı tarafından etkilenmesine rağmen, biz bu uyarıcılardan sadece bazılarını algılarız. Algının seçici olmasının hayati bir önemi vardır. Eğer algılarımız seçici olmasaydı, beynimiz aynı anda değerlendiremeyeceği kadar çok uyarıcı alacak ve dolayısıyla bu uyarıcılardan hiçbirine uygun davranımda bulunmamız mümkün olmayacaktı.

ALGININ ÖZELLİKLERİ

Belirli bir anda duyu organlarımızı etkileyen uyarıcılar arasından hangilerini seçerek algılamayacağımızı belirleyen en önemli süreç dikkattir.

Duyu organlarını etkileyen uyarıcılardan hangilerine dikkat edileceğini belirleyen etkenleri, uyarıcıların yapısına ilişkin etkenler ve algılayan bireyin özelliklerine ilişkin etkenler olmak üzere iki grupta toplamak mümkündür.

Dikkati Belirleyen Uyarıcı Yapısına İlişkin Etkenler

Duyu organlarımızı etkileyen çok sayıda uyarıcıdan hangilerine dikkat edeceğimizi kısmen uyarıcıların özellikleri belirler. Dikkati belirleyen uyarıcı özelliklerinden bazıları şunlardır:

a) Şiddet ve büyüklük

Bir uyarıcının şiddeti ya da büyüklüğü arttıkça uyarıcının algılanma olasılığı da artar. Parlak bir ışığın, yüksek tondaki bir sesin, şiddetli ağrı ve sancuların diğer çeşit şiddetli uyarıcılardan daha çok dikkat çektiği söylenebilir.

b) Kontrast

Birlikte bulunduğu uyarıcılarla kontrast oluşturan bir uyarıcının algılanma olasılığı daha yüksektir. Beyaz bir gül demeti içinde duran tek bir kırmızı gülün diğerlerine göre farkedilme olasılığı daha yüksektir.

c) Hareket

Hareket halindeki nesnelere gelen uyarıcıların algılanma olasılığı, sabit nesnelere gelen uyarıcılardan daha yüksektir. Otomobillerin hareketli bir platformda sergilenmesi sabit bir biçimde sergilenmesine oranla daha fazla dikkat çekici olabilir.

d) Tekrar

Tekrar bir uyarıcının algılanma olasılığını artıran bir başka etkidir. Hareketli reklam panolarında sürekli değişen reklamların, sabit bir panoda sergilenenlere göre dikkat çekme olasılığı yükselecektir.

e) Gariplik ve yenilik

Belirli bir ortam için alışılmadık ya da garip olan bir uyarıcı, o ortam için doğal olan uyarıcılara oranla daha büyük bir olasılıkla algılanır.

Dikkati Belirleyen Bireysel Etkenler

Duyu organlarını etkileyen uyarıcılardan hangilerine dikkat edileceğini, uyarıcıların özelliklerinin yanısıra, kısmen algılayan bireyin özellikleri de belirler.

a) İhtiyaçlar

Bireylerin ihtiyaçları hangi uyarıcılara dikkat edeceklerini ve dolayısıyla algılayacaklarını belirleyen önemli bir etkendir. Örneğin; karnı acıkmış bir kimse etrafta öncelikle yiyeceklere dikkat edecek ve onları farkedecektir.

b) Beklentiler

Bireylerin beklentileri de hangi uyarıcıları algılayacaklarını belirleyen bir etkendir.

Örneğin; sarı döpiyes giymiş bir arkadaşını bekleyen bir kimse etrafta sarı kıyafetli kimselere dikkat edecektir.

c) İlgiler

İlgiler hangi uyarıcıların algılanacağını belirleyen bir başka etkendir. Örneğin; avcılıkla ilgilenen bir kimse av mevsiminin başlama ve sona erme tarihlerini bildiren bir haberi avcılıkla ilgilenmeyen bir başka kimseye göre daha farklı algılayacaktır.

d) Öğrenme

Daha önceki öğrenmelerin de algı üzerinde önemli etkileri vardır. Geçmişte öğrendiklerimiz gerek hangi uyarıcılara dikkat edeceğimizi, gerekse bu uyarıcılara vereceğimiz anlamları büyük ölçüde etkilemektedir. Örneğin; trafik işaretlerine ve kurallarına uyulması gerek yaya gerek sürücü olarak bizim trafikte güvenli biçimde ulaşımımızı kolaylaştırır.

5. ALGININ ÖZELLİKLERİ

C. Algılamada Örgütlenme

Duyu organlarımıza gelen uyarıcıların tek tek değil anlamlı bir ilişki bütünlüğü içinde algılanmalarıdır.

5. ALGININ ÖZELLİKLERİ

C. Algılamada Örgütlenme

- ❑ Şekil - Zemin ilişkisinde Örgütlenme
- ❑ Şekilleri Gruplandırma

Örgütlenme

Algımızın örgütlü olma özelliğine göre, duyu organlarımızı etkileyen uyarıcıları tek tek değil, anlamlı ilişkiler içinde algılarız. Bir müzik parçasını dinlerken, tek tek notaları değil, bütünlüğü olan melodiyi işitiriz.

Algımızın örgütlenme özelliğine bir başka örnek de şöyle verilebilir:

Bir ignliiz üvnsertsinede ypalın arşatramya gröe, kleimleirn hrfalreiinn hnagi sııdaa yzalıdkılraı ömneli dğeliimş. Öenlmi oaln brinci ve snonucnu hrfain yrenide omsaimyış. Ardakai hfraliren sıısaı kriaışk oslada ouknyuorumş. Çnükü kleimlrei hraf hraf dğeil bri btüün oalark oykuorumuşz. Bakın nasıl da duzgün okudunuz, ilginç değil mi?

Algımızın örgütlenme özelliği kendini değişik biçimlerde gösterir. Bunlar şekil-zemin algısı, gruplama ve tamamlamadır.

Şekil-zemin algısı

Şekil- zemin algısı nesnelere üzerinde ya da içinde buldukları ortamdan ayrı olarak algılanmasıdır. Algılanan nesne şekil, nesnenin üzerinde ya da içinde bulunduğu ortam ise zemin olarak adlandırılır.

Algımızın örgütlenme özelliği sayesinde şekil ve zemin birbirinden farklı olarak algılanmakta, böylelikle nesnelere tanımamız mümkün olmaktadır.

Gruplama

Algımızın bir başka örgütlenme özelliği olan gruplama sayesinde, birçok uyarıcıyı aynı zamanda algıladığımızda, bu uyarıcıları anlamlı bütünler oluşturacak biçimde gruplarız. Yani, bazı uyarıcıları biraraya getirerek bu uyarıcılara bir bütünlük kazandırırız.

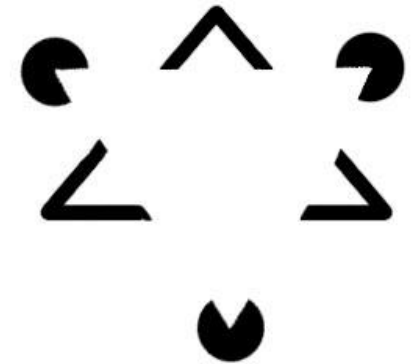
Örneğin; aşağıdaki şekillere baktığımızda onları tek tek algılamak yerine yakın olmaları nedeniyle ikili biçimde, bir bütünlük oluşturacak biçimde algılarız.

Tamamlama

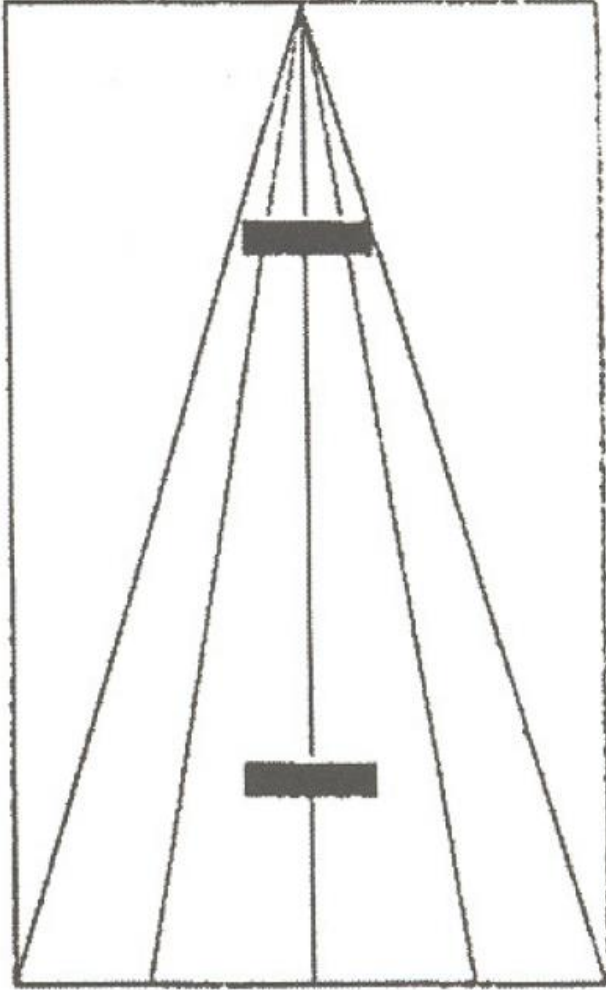
Duyu organlarımızı etkileyen uyarıcılar arasında boşluklar bulunduğu durumlarda, bu boşlukları tamamlar, böylelikle de anlamsız bir dizi uyarıcı yerine, belirli bir anlamı olan bütün bir şekil ya da nesne algılarız.

6. ALGISAL YANILMALAR

A. Ponzo Algı Yanılması

Ponzo algı yanılması, uzaklık algılamasında birbirleriyle mekanda kesişen çizgiler bir referans ya da karşılaştırma birimi olarak kullanıldığını doğrulamıştır.

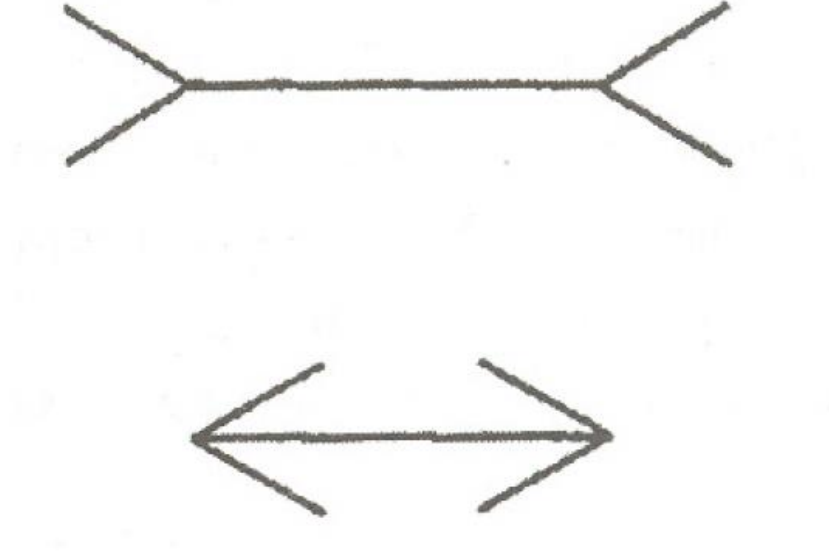
Şekildeki yatay kalın çizgiler aynı büyüklükte olmasına rağmen arkadaki kalın yatay çizgi daha uzun algılanmaktadır. Bunun nedeni insan beyninin arkadaki kalın yatay çizgiyi uzakta algılaması ve bu uzaklığı gidermek için çizgiye biraz büyüklük eklemesidir.

Şekil 28: Ponzo Yanılması.

Bu şekilde görülen iki kalın çizgiden hangisi daha uzun görünmektedir ?

6. ALGISAL YANILMALAR

B. Muller-Lyker Algı Yanılması

Şekil 29: Müller-Lyker Algı Yanılması

Her iki çizgi de aynı uzunlukta olmasına rağmen üstteki çizgi bize daha uzun görünmektedir. Bu algı yanılması çizgilerin ucundaki okların çizgilerin birer parçası olarak algılanması sonucu ortaya çıkmaktadır.

6. ALGISAL YANILMALAR

C. Poggendorf Algı Yanılması

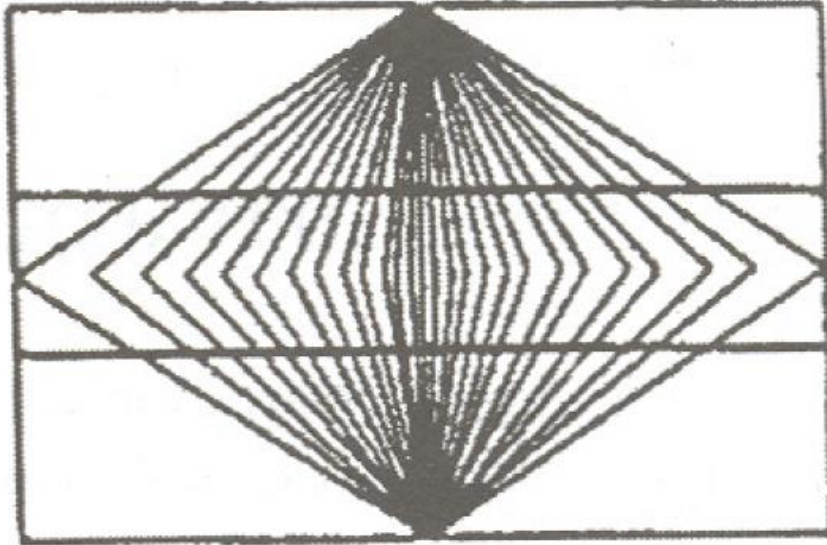

Şekilde görüldüğü gibi köşegen çizgisi sanki sürekli değil, bir noktadan kırılmış gibi görünmektedir. Aslında çizgi düzdür ve yatay pozisyona yaklaştıkça algı yanılması ortadan kalkmaktadır.

Şekil 30: Poggendorff Algı Yanılması

6. ALGISAL YANILMALAR

D. Wundt Algı Yanılması

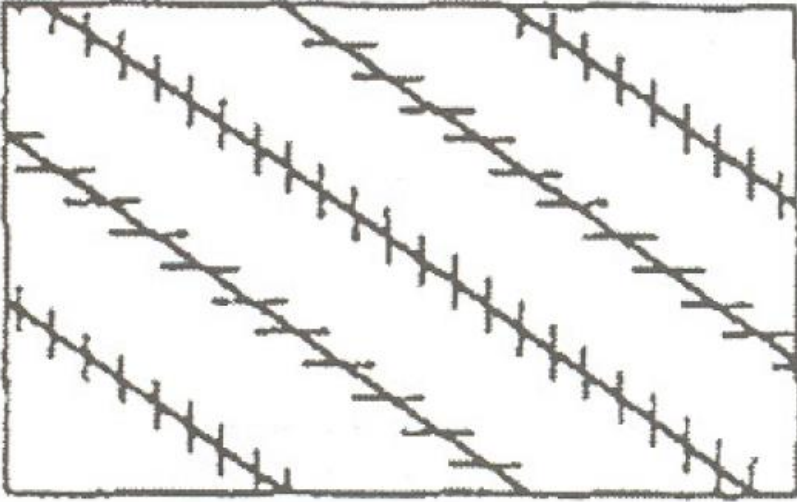

Şekilde aslında yatay çizgiler birbirine paraleldir ama sanki ortadan bel vermiş gibi görünmektedir.

Şekil 31: Wundt Algı Yanılması

6. ALGISAL YANILMALAR

E. Zollner Algı Yanılması

Köşegen hatlar birbirine paralel olmasına rağmen kısa kesik çizgiler sanki uzun çizgileri birbirine yaklaştırıp uzaklaştırıyor.

Şekil 32: Zollner Algı Yanılması

6. ALGISAL YANILMALAR

F. Bourdon Algı Yanılması

Şekilde sol kenar gerçekte düz olmasına rağmen uçların inceldiği kısma bakıldığında şeklin eğik olduğu görülür.

Şekil 33: Bourdon Algı Yanılması

Gözün kör noktası

Görmemizi sağlayan retinanın bir noktası algılama yeteneğinden yoksundur. Bu noktaya denk gelen görüntüler beyne ulaşmaz. Aşağıdaki deney bununla ilgili.

Sağ gözünüzü kapatın ve sol gözünüzle L harfine bakın. L harfine bakarken yavaşça ekrana yaklaşın sonra da uzaklaşın. Başınız ekrandan yaklaşık 50 cm mesafeye geldiğinde R harfini göremediğinizi farkedeceksiniz.

Aynı deneyi sağ gözünüzle R harfine bakarak da tekrarlayabilirsiniz.

R

L

7. ALGILAMA, İLLUSİYON VE HALÜSİNASYON

İnsanların nesnelere olduklarından başka ve yanlış bir şekilde algılamalarına İLLÜZYON

(ÖRNEK; suçluluk duygusu içinde bulunan bir insanın ağaçlarda ve yapraklarda rüzgarın neden olduğu sesleri, kendisini takip eden kişilerin çıkardığı sesler olarak algılaması)

Bazen hasta olan kişi ortada bir obje ya da gerçek bir olay olmadan sanki bir nesne ya da gerçek bir olay varmış gibi bazı şeyleri görür veya duyabilir. Buna HALÜSİNASYON

- İnsan düzenli ve tutarlı algı yanılgımları gösteriyorsa, bu tür algılamaya halüsinasyon adı verilir. Halüsinasyonlar bireyin akıl sağlığında bir dengesizliğe işaret eder, aşırı halüsinasyon hallerinde bireyler tehlikeli davranışlarda bulunabilirler. Yanılgımda var olan bir nesne farklı algılanır. Halüsinasyonda kişi olmayan bir şeyi algılar. Halüsinasyonlar tamamen hayal ürünüdürler, bunlarda algıyı meydana getirecek hiçbir uyarıcı yoktur.

8. SOSYAL ALGI

- Sosyal algı insanın çevresi hakkında bilgi sahibi olma ile ilgili
- Algılamayı etkileyen unsurlar arasında tutumlar, değer yargıları, güdüler, yetiştirme tarzı, prestij sahibi olup olmama durumları....
- Bunlar sosyal algının temelini oluşturur
- Örnek: bir insanın kederli olduğunu onun yüz ve bedensel hareketlerine bakarak ve kendimizin de benzer durumlarda aynı davranışları sergileyeceğimizden anlamamız gibi